

Горшихіна Ольга Юліївна,

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-9562-9893>,

молодша наукова співробітниця,

відділ фонду юдаїки,

Інститут рукопису,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського,

Київ, Україна

e-mail: horshykhina@nbuv.gov.ua

Історія єврейського журналу «Menorah» (Відень, 1923–1932)

Авторка дослідила історію єврейського ілюстрованого журналу «Menorah», який виходив друком у Відні 1923–1932 рр., за матеріалами зібрання єврейської періодики відділу фонду юдаїки Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

Ключові слова: історія, євреї, преса, Австрія, відділ фонду юдаїки, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.

Міжвоєнний час (1918–1938 рр.) в історії євреїв Австрії був періодом отримання правових, економічних, політичних і гуманітарних свобод. З'явилися нові єврейські партії, молодіжні товариства, школи, книжкові видання, преса. Популярним серед єврейської буржуазії та середнього класу Австрії і Німеччини став німецькомовний, ілюстрований сімейний журнал науки, мистецтва та літератури «Menorah» (в перекладі українською – «Менора»). Метою засновника журналу, Пауля Дж. Діаманта, було дотримуватися ліберально-консервативного напрямку й об'єднувати навколо себе освічене коло читачів, для яких важливими були єврейські сімейні цінності. Журнал прагнув публікувати статті про всі аспекти єврейського життя, однак основний інтерес становила єврейська релігія, історія, культура, мистецтво. Серед політичних вподобань авторів журналу простежується їх

підтримка ідей сіоністського руху. «Menorah» друкувала статті ідеологів сіонізму, зокрема Володимира Жаботинського. У липні 1924 р. новим власником журналу став Норберт Гофман. Він призначив редакційну групу, до якої увійшли Фрідріх Мацнер, Роберт Вайс, Натан Бірнбаум та дружина Н. Гофмана – Файт. Журнал почали редагувати, окрім Відня, ще й у Франкфурті-на-Майні, а з 1928 р. у Відні та Берліні. З січня 1926 року «Menorah» зменшили в розмірах, а її підзаголовок «illustrierte Monatsschrift für die jüdische Familie» («ілюстрований місячник для єврейської родини») змінили на «jüdisches Familienblatt für Wissenschaft, Kunst und Literatur» («єврейський сімейний листок / єврейська сімейна газета з науки, мистецтва й літератури»). З 1928 р. періодичне видання виходило друком раз на два місяці. Окремо від журналу виходили ілюстровані спецвипуски, наприклад: про євреїв у Відні (березень 1926 р.), євреїв Сілезії (травень 1926 р.), єврейську гігієну (червень/липень 1926 р.), єврейський фольклор (жовтень 1926 р.), євреїв у Польщі (червень/липень 1927 р.), євреїв у Баварії (листопад/грудень 1928).

У грудні 1932 року «Menorah» припинила своє існування. Норберт Гофманн разом із дружиною емігрував до тодішньої Палестини у 1938 році.

Наразі у відділі фонду юдаїки Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського зберігається три примірники журналу «Menorah». Авторка доповіді дослідила їх зміст. Номер 12 від 1927 р. був повністю присвячений єврейській історії міста Майнц та вшануванню пам'яті з нагоди 500-річчя смерті заслуженого рабина громади Майнца Магаріла (рабі Яков бен Моше Молін). Випуск журналу готувала Асоціація збереження єврейських старожитностей Майнца під керівництвом рабина доктора Салі Леві. Асоціація була заснована 1 жовтня 1925 р. і за два роки зібрала і дослідила багато архівних, матеріальних, археологічних, художніх цінностей міста. До збірки увійшла стаття доктора Джона Бонді про старий єврейський цвинтар з шістьма світлинами найстаріших *мацев* (єврейських надгробків). Генріх Шроє дослідив історію отримання Майнцем привілею для євреїв 18 червня 1295 р. Бібліотека Майнца надала фото самого привілею.

Історик Франц Клінгельшмідт зробив аналіз археологічних решток будинку видатної єврейської родини раннього середньовіччя – Калонімів. Серед інших авторів випуску – рабин Салі Леві, доктор Рудольф Буш, головний кантор А. Оппенгаймер, проф. Еруст Ніб, різні історики, архітектори, художники, письменники.

У журналі «Menorah» 1929 р. № 5/6 автор статті «Judentaufen in der Ukraine vor 200 Jahren» («Хрещення євреїв в Україні 200 років тому») І. Клінов знайомить читачів з історією Єврейської історико-археологічної комісії ВУАН та першим її збірником праць, який вийшов у Києві в 1928 р. під керівництвом Іллі Галанта. Серед авторів збірки був також професор Володимир Рибинський зі статтею «До історії євреїв на Лівобережній Україні в полов. XVIII ст.». Клінов розглянув третю частину цієї статті, де мова йде про причини переходу євреїв Лівобережної України в християнство й наведено персональні справи з архівних матеріалів. Ще в цьому номері журналу опубліковано роботи поета Оскара Єллінека, письменника Людвіга Бато, перекладачки й письменниці Паули Арнольд, професора, доктора інженерних наук, архітектора Альфреда Гротте, редактора інформаційного бюлетеня єврейської громади Берліна Вілла Плесса та інших.

У журналі «Menorah» за 1930 р. №11/12 видатний єврейський письменник і драматург Шолом Аш, який писав їдишем, опублікував історію свого життя «Озирнутися назад» з нагоди свого п'ятдесятиріччя. У професора Бориса Бруцкуса, відомого економіста, спеціаліста з сільського господарства, громадського діяча, який мешкав у Берліні з 1922 р. вийшла друком стаття «Світова війна як переломний момент у соціальному та економічному житті східних євреїв». Рахель Вішніцер-Бернштейн, редакторка відділу архітектури в єврейській енциклопедії у Берліні, опублікувала статтю «Проблеми давньої синагоги» з ілюстраціями. Серед інших авторів видання – Лео Кан (художник), Леон Шейнхаус, історик, політичний діяч), Едмонт Флег (поет, письменник, перекладач з їдишу).

Olga Gorshihina,

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-9562-9893>,

Junior Research Associate,

Judaica Department,

Institute of Manuscript,

V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine,

Kyiv, Ukraine

e-mail: horshykhina@nbuv.gov.ua

**HISTORY OF THE JEWISH PRESS IN GERMANY OF 1919–1938
(ON THE MATERIALS OF THE JUDAICA DEPARTMENT OF THE
INSTITUTE OF MANUSCRIPT OF VERNADSKYI NATIONAL LIBRARY
OF UKRAINE)**

The author reviewed the history of the Jewish press in interwar Germany on the materials of the preserved collection of the Archives of Press of the Institute of the Jewish Proletarian Culture of the All-Ukrainian Academy of Sciences in the Judaica Department of the Institute of Manuscript of the Vernadskyi National Library of Ukraine.

Keywords: history, Jews, press, Germany, Institute of the Jewish Proletarian Culture, Judaica Department, Vernadskyi National Library of Ukraine.